



Društvo hrvatskih
književnika
Ogranak u Zadru



Sveučilište u Zadru
Odjel za izobrazbu učitelja i
odgojitelja



Hrvatska akademija znanosti i
umjetnosti
Zavod za povijesne znanosti u Zadru

Znanstveni skup

PETAR ZORANIĆ I HRVATSKA KULTURA

Zadar – Nin, 22. – 23. studenoga 2018.

Program : Knjižica sažetaka

Znanstveni skup

PETAR ZORANIĆ I HRVATSKA KULTURA

Zadar – Nin, 22. – 23. studenoga 2018.

Organizatori:

Društvo hrvatskih književnika – Ogranak u Zadru
Sveučilište u Zadru, Odjel za izobrazbu učitelja i odgojitelja
Hrvatska akademija znanosti i umjetnosti, Zavod za povijesne znanosti u Zadru

Pokrovitelji:

Zadarska županija
Grad Zadar
Grad Nin

Počasni odbor:

akademik Zvonko Kusić, predsjednik Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti
prof. dr. sc. Dijana Vican, rektorica Sveučilišta u Zadru
Đuro Vidmarović, predsjednik Društva hrvatskih književnika
Božidar Longin, dipl. ing., župan Zadarske županije
Branko Dukić, dr. med., gradonačelnik Grada Zadra
Emil Ćurko, ing., gradonačelnik Grada Nina

Organizacijski odbor:

prof. dr. sc. Robert Bacalja
doc. dr. sc. Maja Cindrić
izv. prof. dr. sc. Tado Oršolić
dr. sc. Marija Dejanović
doc. dr. sc. Katarina Ivon
prof. dr. sc. Josip Lisac
prof. dr. sc. Tihomil Maštrović
Ivica Matešić Jeremija, mag. turism. cult.

Tajnica:

Anja Matešić, mag. prim. educ.

Izvršna tajnica:

Mirela Dakić, mag. educ. philol. croat.

Lektura:

Mirela Dakić, mag. educ. philol. croat.

Grafičko oblikovanje korica:

Nilo Karuc

Grafičko oblikovanje i prijelom:

Grafikart d.o.o., Zadar

Tisak:

Prirodoslovno-grafička škola Zadar

..... Održavanje Znanstvenog skupa
..... **Petar Zoranić i hrvatska kultura**
..... pomogli su Zadarska županija, Grad
..... Zadar, Sveučilište u Zadru, Grad Nin i
..... Turistička zajednica Grada Nina.

PROGRAM

Znanstveni skup PETAR ZORANIĆ I HRVATSKA KULTURA

► Četvrtak / 22. studenoga 2018.

14:00 Polaganje vijenca na spomenik Petra Zoranića
Zadar, Trg sv. Krševana

14:30 Registracija sudionika
Svečana dvorana Sveučilišta u Zadru, Obala Petra Krešimira IV. br. 2

15:00 – 16:45 Prva sjednica znanstvenoga skupa
Predsjedaju: doc. dr. sc. Marijana Tomić, prof. dr. sc. Robert Bacalja
Himna Republike Hrvatske *Lijepa naša domovino*, izvodi Pjevački zbor
Gimnazije Vladimira Nazora, dirigentica Iva Mustać Klarić, dipl. uč.

Pozdravne riječi:

Đuro Vidmarović, prof., predsjednik Društva hrvatskih književnika

doc. dr. sc. Maja Cindrić, pročelnica Odjela za izobrazbu učitelja i
odgojitelja Sveučilišta u Zadru

izv. prof. dr. sc. Tado Oršolić, upravitelj Zavoda za povijesne znanosti
HAZU u Zadru

Ivan Šimunić, prof., pročelnik, Zadarska županija

Jagoda Surać, dipl. iur., zamjenica gradonačelnika Grada Zadra

prof. dr. sc. Slaven Zjalić, prorektor Sveučilišta u Zadru

IZLAGANJA: **prof. dr. sc. Tihomil Maštrović (Zagreb)** – Petar Zoranić i njegov
zadarski krug

dr. sc. Dubravka Kolić (Zadar) – Pregled sačuvanih zapisa iz osobnih
i obiteljskih fondova Državnog arhiva u Zadru u 16. stoljeću

dr. sc. Grozdana Franov-Živković (Zadar) – Sačuvani glagoljski
rukopisi zadarskog područja Zoranićeva doba

doc. dr. sc. Zdenko Dundović (Zadar) – Jedan sudski spor ninskoga
Kaptola i poveznica sa Zoranićima

izv. prof. dr. sc. Ivica Vigato (Zadar) – Jezik Zoranićeva doba na
primjeru glagoljskog rukopisa fra Petra Milutinića iz 1559. godine

17:00 – 17:15 Stanka

17:15 – 18:30 Druga sjednica znanstvenoga skupa

Predsjedaju: prof. dr. sc. Tihomil Maštrović, doc. dr. sc. Zdenko Dundović

IZLAGANJA: **doc. dr. sc. Marijana Tomić (Zadar)** – Tiskarstvo i trgovina knjigama hrvatskih autora u Zoranićevo doba

prof. dr. sc. Vanda Babić (Zadar) – Kulturni i književni život Boke u Zoranićevo doba

prof. dr. sc. Amir Kapetanović (Zagreb) – Zoranićevo putovanje po jezičnoj prošlosti

prof. dr. sc. Irvin Lukežić, Marija Blažević (Rijeka) – Mitološke i pseudomitološke reminiscencije u Zoraničevim *Planinama*

izv. prof. dr. sc. Miljenko Buljac, Mato Šimundić, prof. (Mostar, Split) – Genološke sastavnice Zoraničevih *Planina*

18:30 – 18:45 Rasprava

19:30 Svečani koncert

Crkva sv. Dimitrija

Sudjeluju: Mješoviti pjevački zbor Condura Croatica pod ravnanjem dirigenta Ive Nižića, prof.

Hrvatsko pjevačko glazbeno društvo Zoranić pod ravnanjem dirigenta dr. sc. Tomislava Košte

Ulomci iz predstave *Planine* Kazališta lutaka Zadar: *Perivoj od Slave*, sudjeluju glumci Kazališta lutaka Zadar: Zlatko Košta, Gabrijela Meštrović Maštruko i djeca Ema Ropuš, Ena Reljić, Sara Lisica i Monika Kovačević

Svečani koncert organiziran je u suradnji s Alumni klubom Sveučilišta u Zadru.

20:30 Svečana večera za sudionike skupa, Konoba Skoblar
Trg Petra Zoranića 3

► Petak / 23. studenoga 2018.

8:00 Polazak u Nin, lučica Foša, ispred Kopnenih vrata

9:00 – 10:45 Treća sjednica znanstvenoga skupa

Nin, Barokna kuća, Petra Zoranića 1

Predsjedaju: doc. dr. sc. Katarina Ivon, doc. dr. sc. Zlatko Begonja

Pozdravna riječ: Emil Ćurko, ing., gradonačelnik Grada Nina

Nastup Tamburaškoga orkestra KUD-a Branimir pod ravnanjem dirigenta Josipa Bakića

IZLAGANJA: **dr. sc. Tea Perinčić (Rijeka)** – Zoranićeve *Planine* u historiografskom kontekstu osmansko-mletačkih sukoba prve polovice 16. stoljeća

dr. sc. Denis Vekić (Zadar) – Kozmos *Planina* Petra Zoranića – fantastika i granice svjetova

doc. dr. sc. Diana Sorić (Zadar) – Latinske marginalije u Zoranićevim *Planinama*

doc. dr. sc. Jadran Kale (Zadar) – Asteronimija u Zoranićevim *Planinama*

Alan Čapljar (Zagreb) – Zoranić i planinarstvo

10:45 – 11:00 Stanka

11:00 – 12:15 Četvrta sjednica znanstvenoga skupa

Predsjedaju: doc. dr. sc. Diana Sorić, dr. sc. Grozdana Franov-Živković

IZLAGANJA: **doc. dr. sc. Branimir Vukosav (Zadar)** – Prostor u Zoranićevim *Planinama* – od stvarne do imaginativne geografije

doc. dr. sc. Katarina Ivon, prof. dr. sc. Robert Bacalja (Zadar) – Nacionalno-identifikacijski potencijali Petra Zoranića u raspravama Tome Matića

izv. prof. dr. sc. Teodora Vigato (Zadar) – Zoranićeve *Planine* na zadarskim ulicama

Ivica Matajija, prof. (Gospić) – Onomastički pogled s velebitskog Vrhha Petra Zoranića

doc. dr. sc. Zoran Šikić (Zadar) – Paklenica kao Zoranićeva recepcija

12:15 – 12:30 Stanka

12:30 – 14:00 Peta sjednica znanstvenoga skupa

Predsjedaju: izv. prof. dr. sc. Ivica Vigato, Ivica Mataija, prof.

IZLAGANJA: **doc. dr. sc. Josip Miletić (Zadar)** – Metodčki pristup Zoranićevu romanu *Planine* u sklopu projektne nastave

doc. dr. sc. Sanja Vrcić-Mataija (Gospić) – Velebit kao prostor književne topofilije

dr. sc. Mikica Maštrović (Zagreb) – Djela Andrije Medulića u hrvatskim zbirkama (s osvrtom na grafiku)

dr. sc. Tomislav Košta (Zadar) – Hrvatsko pjevačko glazbeno društvo Zoranić – 110 godina organiziranog zborskog pjevanja u Zadru

doc. dr. sc. Zlatko Begonja (Zadar) – Tragedija broda Petar Zoranić – simbolika odnosa prema zavičaju

dr. sc. Marija Dejanović, Anđela Zorić, Ana Glavan (Nin) – Turizam potaknut literaturom Petra Zoranića Ninjanina

14:00 **Rasprava**

14:30 **Ručak za sudionike skupa**

15:30 **Obilazak kulturno-povijesnih spomenika grada Nina uz stručno vođenje**

16:30 **Posjet Kraljevskim vinogradima u Petrčanima**

Knjižica sažetaka

prof. dr. sc. Tihomil Maštrović

Hrvatska akademija znanosti i umjetnosti,
Zavod za povijest hrvatske književnosti, kazališta
i glazbe HAZU u Zagrebu

PETAR ZORANIĆ I NJEGOV ZADARSKI KRUG

Zadarski renesansni pjesnik Petar Zoranić autor je prvog hrvatskog alegoričnog romana *Planine*. U svom djelu u stihovima (rimovani dvanaesterac) i prozi pjesnik jasno, glasom probuđene narodne samosvijesti, progovara o ugroženom hrvatskom narodnom identitetu: o potisnutom hrvatskom jeziku i nemaru kojim se Hrvati prema njemu odnose, o „rasutoj baščini“, domovini koju valja sjediniti te o narodu koji treba osvijestiti. Alegorijsko-mitološki repertorij isprepliće se kroz fikciju i zbilju, a mitološko i dokumentarno amalgamiraju pred nadirućom turskom opasnošću i pred gubitkom hrvatske narodne samosvijesti, sadržanom ponajprije u brizi za hrvatski jezik. Osim Petra Zoranića u zadarskoj sredini djeluju brojni pisci koje među ostalim povezuje svijest o hrvatskoj narodnoj pripadnosti i svijest o jedinstvu dviju matica hrvatske književnosti – one usmene i anonimne te one pisane i autorske. Među poznatijim su članovima tog kruga Šimun Kožičić Benja, Brne Karnarutić, Šimun Budinić i Juraj Baraković. Zadarskom renesansnom književnom krugu bliski su i ostali umjetnici, među kojima je najistaknutiji slikar i grafičar Andrija Medulić, bratić Petra Zoranića, koji svojim javnim očitovanjem ponosno ističe svoje zadarsko i hrvatsko podrijetlo, napose onda kada je u Mlecima postao europski poznat i ugledan slikar.

Ključne riječi: Petar Zoranić, renesansa, hrvatski jezik, narodni identitet, zadarski krug

.....
dr. sc. Dubravka Kolić

Državni arhiv u Zadru

PREGLED SAČUVANIH ZAPISA IZ OSOBNIH I OBITELJSKIH FONDOVA DRŽAVNOG ARHIVA U ZADRU U 16. STOLJEĆU

Rad sadržava pregled građe iz 16. stoljeća u osobnim i obiteljskim fondovima Državnog arhiva u Zadru, s naglaskom na građi vezanoj za osobe i obitelji iz Zadra i okolice, čija bi analiza proširila saznanja o navikama čuvanja zapisa privatnih

osoba iz pretežito plemićkih obitelji. Usto, rad će ukazati na ulogu te građe u izgradnji cjelovitije slike povijesne zbilje u spomenutom povijesnom razdoblju. Rezultati analize usporedit će se sa sačuvanim dokumentima Petra Zoranića, što će omogućiti ponovno vrednovanje tvrdnje o njegovom rijetkom pojavljivanju u dokumentima. Istraživanje polazi od pretpostavke da se i za osobe čiji su osobni i obiteljski dokumenti sačuvani u 16. stoljeću sačuvala veća količina dokumenata te da je većinom riječ o istovrsnim dokumentima upravnog porijekla, koji se za Petra Zoranića čuvaju u administrativnom kontekstu stvaratelja.

Ključne riječi: arhivska građa, vrste dokumenata, Petar Zoranić, povijesna zbilja, čuvanje dokumenata

.....

dr. sc. Grozdana Franov-Živković *Hrvatska akademija znanosti i umjetnosti, Zavod za povijesne znanosti u Zadru*

SAČUVANI GLAGOLJSKI RUKOPISI ZADARSKOG PODRUČJA ZORANIĆEVA DOBA

Petar Zoranić u svojim *Planinama* svjedoči da je učio glagoljicu: „(...) i da bi me tumačenje blaženoga Hieronima ne uvižbalo, s prirokom bih pisal“, odnosno da bi teško pisao da se nije uvježbao u pismu sv. Jeronima (tj. glagoljici), što bi značilo da je dolazio u doticaj s tadašnjom glagoljaškom literaturom. U radu će biti izloženi sačuvani glagoljski rukopisi tog razdoblja. Glagoljske kodekse 16. st. nalazimo u *Popisu glagoljskih kodeksa* Pavla Kera, dok su pojedinačni dokumenti razasuti po raznim fondovima mnogih hrvatskih i inozemnih arhiva. Zoranićev suvremenik bio je i Šimun Kožičić Benja, iz čije je riječke tiskare izašlo šest značajnih glagoljskih tiskanih izdanja. U radu će se spomenuti i sačuvani glagoljski rukopisi iz ranijeg razdoblja koje je Zoranić mogao poznavati, kao i glagoljski rukopisi iz ostalih hrvatskih područja.

Ključne riječi: Zoranić, glagoljica, glagoljaška literatura, Šimun Kožičić Benja

.....

JEDAN SUDSKI SPOR NINSKOGA KAPTOLA I POVEZNICA SA ZORANIĆIMA

U radu se na temelju apelacija ninskoga Kaptola zadarskom knezu u 16. stoljeću razmatra poveznica s obitelji Zoranić s obzirom na to da su u središtu sudskoga spora zemljišta u Privlaci koja je oporučno ostavio ninskom Kaptolu arhiprezbiter Jerolim Zoranić (De Albis), brat Petra Zoranića. Oporuku su opovrgavali dvojica zadarskih građana Zorzi de Lago i Pietro Ventura tvrdeći da Jerolim Zoranić nije pravi potomak Petrice Zoranića, djeda Petra Zoranića. Analizom arhivske građe u radu će se dijelom razmotriti obiteljsko stablo Zoranićevih i neprilike ninskoga Kaptola s obzirom na pravo vlasništva nad Zoranićevim posjedima u Privlaci.

Ključne riječi: Jerolim Zoranić, Petar Zoranić, ninski Kaptol, posjedi u Privlaci, obiteljsko stablo

.....

JEZIK ZORANIĆEVA DOBA NA PRIMJERU GLAGOLJSKOG RUKOPISA FRA PETRA MILUTINIĆA IZ 1559. GODINE

U radu se istražuju jezične osobitosti *Mare magnum* franjevačkih indulgencija i privilegija koji je po starijem predlošku napisao fra Petar Milutinić. Uočene jezične osobitosti usporedit će se s jezikom Zoranićevih *Planina* kako bi se istražilo koliko sadržaj teksta utječe na izbor jezičnih činjenica na fonološkoj, morfološkoj, sintaktičkoj i leksičkoj razini. Cilj rada jest na primjeru dvaju tekstova istražiti je li proces standardizacije na čakavskoj stilizaciji hrvatskoga jezika, a s obzirom na vrstu i sadržaj tekstova, u Zoranićevo doba tekao paralelno ili su tekstovi sakralne provenijencije bili manje podložni promjenama.

Ključne riječi: *Mare magnum*, fra Petar Milutinić, standardizacija, Petar Zoranić

.....

TISKARSTVO I TRGOVINA KNJIGAMA HRVATSKIH AUTORA U ZORANIĆEVO DOBA

Poznavanje osobitosti knjižne produkcije i trgovine knjigama, kao i tipografskih osobitosti kojega doba, značajno pridonosi poznavanju pojedine epohe, a poznavanje kulture knjige, kojemu pridonosi istraživanje knjižnih fondova i produkcije, rasvjetljuje utjecaje kontaktnih kultura na pojedine kulturne krugove. Hrvatski autori razdoblja humanizma i renesanse, uz ostale veze koje su imali s europskim suvremenicima, izuzetno su dobro poznavali europsku knjižnu produkciju. Analiza fondova hrvatskih institucionalnih i privatnih knjižnica toga razdoblja svjedoči o tome da su Zoranićevi suvremenici pratili recentnu europsku knjižnu produkciju na svim područjima književnosti i znanosti, nabavljali knjige tiskane u mnogim europskim tiskarama, razmjenjivali ih međusobno, te i sami, objavom svojih djela, aktivno sudjelovali u kulturnim nastojanjima europskih suvremenika. Ovaj rad pruža uvid u tiskarsku produkciju knjiga hrvatskih autora i u knjižarsku djelatnost Zoranićeva doba, u Hrvatskoj, i izvan nje, te donosi podatke o Domenicu Farriju, tiskaru *Planina*. Osobita se pozornost pridaje zadarskom kulturnom krugu, te vezama Petra Zoranića s ostalim zadarskim, hrvatskim i stranim suvremenicima koje su utjecale i na tiskarsku produkciju, knjižarstvo i kulturu knjige uopće. U radu se donosi i detaljna analiza tipografskih osobitosti prvog izdanja *Planina*, koja pridonosi boljem poznavanju općih odrednica tipografije hrvatske knjige 16. stoljeća.

Ključne riječi: humanizam i renesansa, hrvatski autori, tiskarska produkcija, *Planine*

.....

KULTURNI I KNJIŽEVNI ŽIVOT BOKE U ZORANIĆEVO DOBA

Boka kotorska u Zoranićevo je doba sastavni dio mletačke Dalmacije te istočnojadranskog kulturnog kruga. Upravo je to jedan od relativno stabilnijih perioda bokeljske povijesti, vrijeme velikih sukoba (Osmanlije), ali i vrijeme postupnog uklapanja u južnohrvatsku kulturnu zonu. Kulturna simbioza hrvatskih književnih centara od Zadra do Kotora prikazat će se kroz kotorski humanistički krug, najznačajniju generaciju kotorskih humanista (Juraj Bizanti, Ludovik Paskalić i Ivan Bona Bolica) te njihove relacije i mjesto unutar hrvatske renesansne književnosti. Primjerice, Ivan Bona Bolica svoj opis grada Kotora i njegov zaljev naratološki oblikuje poput Zoranićevih *Planina*, a Ludovik Paskalić svoju zbirku posvećuje Zadranci Martiji Grisogono. Cilj je rada prikazati kulturni i književni život Kotora u Zoranićevo vrijeme, kao i načine komunikacije dviju sredina te moguće utjecaje Zoranićevih *Planina* na bokokotorske pjesnike i njihova djela.

Ključne riječi: humanizam, renesansa, Kotor, Zadar, hrvatska književnost, Zoranić

.....

ZORANIĆEVO PUTOVANJE PO JEZIČNOJ PROŠLOSTI

U prinosu se analizira jezik i stil Zoranićevih *Planina*. Uz pomoć nekoliko reprezentativnih primjera ovaj će rad osvijetliti što je taj hrvatski pisac baštiniio od svojih anonimnih prethodnika iz srednjega vijeka i kako je jezične podatke iskorištavao gradeći svoj stilski izraz.

Ključne riječi: hrvatski jezik, renesansa, srednji vijek, čakavština, proza

.....

MITOLOŠKE I PSEUDOMITOLOŠKE REMINISCENCIJE U ZORANIČEVIM *PLANINAMA*

Poznato je da su Zoranićeve *Planine* kompleksno alegorično djelo, s brojnim konotacijama i reminiscencijama na Bibliju, klasičnu latinsku književnost i pogansku mitologiju, na kršćansku srednjovjekovnu tradiciju, te na suvremena književna djela, nastala na latinskom i talijanskom jeziku, na Apeninskom poluotoku. Posebno su zanimljivi njegovi *prtvori* i pripovijesti, u kojima tematizira klasične mitološke priče, koje predstavljaju univerzalno humanističko nasljeđe Zapada, kao odraz dubljeg, prenesenog i simboličkog iskazivanja renesansnoga svijeta. U želji da proslavi krajolike i lokalitete svoje zavičajne *baščine*, Zoranić im nerijetko pridaje mitološku patinu, koja predstavlja značajan segment Zoranićevih pjesničkih fikcija i širih umjetničkih vizija. Oslanjajući se prvenstveno na Ovidijeve *Metamorfoze*, koje su nedvojbeno predstavljale značajan autorov poticaj, i Vergilija (*Eneida*, *Georgike*), Zoranić razvija vrlo složen (pseudo)mitološki diskurs, prepun najraznovrsnijih aluzija i asocijacija, u kojem se grčko-latinske mitološke predodžbe isprepliću s reminiscencijama iz talijanske književnosti (Dante, Boccaccio, Petrarca, Sannazzaro), obilno obogaćene i nadopunjene vlastitim maštovitim pjesničkim nadgradnjama. U radu će se posebna pozornost usmjeriti na interpretaciju odabranih primjera (pseudo)mitološkoga diskursa u Zoranićevim *Planinama*, kako bi se bolje osvijetlilo i objasnilo njihovo značenje u kontekstu spomenutoga djela. Na temelju odabranih primjera pokušat će se odrediti osobitosti autorova stila i postupaka kojima je oblikovao svoj književni/pjesnički imaginarij. Posebna će se pozornost u istraživanju pokloniti pitanju i strategiji pseudomitologije, koja je imala „ispuniti“ postojeću prazninu u okviru domaće, slavenske/hrvatske tradicije. Dakle, Zoranić svjesno pribjegava arhaizaciji svoje pripovijesti, kojoj nastoji pridodati mitske konotacije i značajke. Svakako se radi o jedinstvenom pokušaju učene, eruditske igre književnim simbolima, alegorijama i asocijacijama, o traženju vlastitih prostora slobode.

Ključne riječi: strategija, pisanje, diskurs, značenje, Zoranić

GENOLOŠKE SASTAVNICE ZORANIĆEVIH PLANINA

Autori članka analiziraju dominantne genološke sastavnice kako bi precizno odredili književni žanr i vrstu Zoranićevih *Planina*, artefakt koji je istodobno fiksijsko renesansno prozno i pjesničko djelo. Neki teoretičari nazivaju ga svjetovnom prozom, drugi putopisom, no najvećim dijelom autori govore o prvom hrvatskom romanu. *Planinama* pristaje bliža žanrovska odrednica *pastirski roman*. Autori navode raznoliku građu i utvrđuju niz genoloških sastavnica utkanih u njegovu strukturu, a to su: pjesnička poslanica Mateju Matijeviću na latinskome jeziku, putopisna proza, pastorala, alegorija u koju provaljuje zbilja, *pripovisti*, *pritvori* (metamorfoze), mitološke priče, petrarkističke pjesme, domoljubni vapaji i plač Marula pastira, kritički osvrti na ispjevane pjesme, prvi kritički osvrt na hrvatsku književnost, intertekstualni i intermedijski unosi. *Planine* su prototip romanima Augusta Šenoe, koji su obilježeni nultom točkom romanesknoga iskustva.

Ključne riječi: pjesnička poslanica, roman, *pripovisti*, petrarkističke pjesme, intertekstualni unosi

KOZMOS PLANINA PETRA ZORANIĆA – FANTASTIKA I GRANICE SVJETOVA

Prostor u kojem se odvija radnja *Planina Petra Zoranića* književnikov je osobni, obiteljski i nacionalni mikrokozmos. Međutim, putovanje koje se događa u romanu ostvaruje se paralelno i predstavlja putopisni i fantastični karakter književnog teksta. Reminiscencije na Dantea i Vergilija mogu se promatrati kao smjernice kreiranja kozmosa u kojem se odvija radnja djela. Isto tako postoji i drugačiji pogled na kontekst i pojavu nadnaravnog gdje se mogu uočiti elementi fantastike koji su utkani u putopisni sadržaj. Postavlja se pitanje ima li piščevo književno putovanje

ezoterično značenje. Cilj je promotriti mističnu i fantastičnu dimenziju svijeta *Planina*, posebice u kontekstu silaska u podzemlje i kontekstu brisanja jasnih granica između realnog i nadnaravnog.

Ključne riječi: fantastika, podzemlje, nadnaravno, ezoterija

.....
dr. sc. Tea Perinčić Pomorski i povijesni muzej Hrvatskog primorja Rijeka

ZORANIĆEVE PLANINE U HISTORIOGRAFSKOM KONTEKSTU OSMANSKO-MLETAČKIH SUKOBA PRVE POLOVICE 16. STOLJEĆA

U radu će se dati povijesni pregled događanja u širem prostoru zadarskog i šibenskog zaleđa u prvoj polovici 16. stoljeća. To je prostor na kojem u ovo doba dolazi do intenzivnih izmjena političkih granica i gdje se formira tromeđa između Mletačke Republike, Osmanskog Carstva i Hrvatsko-Ugarskog Kraljevstva (potonje Habsburške Monarhije). Zoranićeve *Planine* odraz su memorije prostora koji je u kulturološkom, ali i društveno-gospodarskom smislu funkcionirao kao jedinstven sve do intenziviranja osmanskih upada od početka 16. stoljeća. U tadašnjem povijesnom realitetu ovaj prostor od Nina, Podgorja, preko Like do Dinare i Krke razjedinjen je novim državnim granicama te još učestalijim sukobima i ratovima koji su onemogućavali kontinuitet života zajednica koje su stoljećima prije obitavale na ovom prostoru. Ekohistorijsko i kulturološko poimanje jedinstvenosti tog teritorija suprotstavlja se zbilji ratnih sukoba, izbjeglištva i prisilnog odvođenja u roblje te materijalnih razaranja, što se reflektira i u Zoranićevu romanu. Interakcija i suživot određenih etnodruštvenih skupina (stanovnika grada, težaka i kmetova u kontadu i vlaških transhumantnih stočara) narušene su ratovima i nesigurnošću života na granici. Zoranićev čakavski izričaj zabilježio je sjećanje na stanovništvo koje je iz ovih područja izbjeglo, a u stoljećima koja su uslijedila na njih se doseljavaju novi stanovnici, novog dijalekta i načina života.

Ključne riječi: Mletačka Republika, Osmansko Carstvo, Hrvatsko-Ugarsko Kraljevstvo, sukobi, zadarsko i šibensko zaleđe

LATINSKE MARGINALIJE U ZORANIĆEVIM PLANINAMA

U Zoranićevu se romanu *Planine* nalaze ukupno 192 marginalne bilješke, od čega su 73 napisane na hrvatskome jeziku, 4 na talijanskome i 115 na latinskome jeziku. Te su bilješke prilično ravnomjerno raspoređene u čitavome romanu, osim što su gotovo izostale u osmome poglavlju, gdje se nalazi samo jedna kratka bilješka. Ovo će se izlaganje baviti isključivo latinskim marginalijama, koje su, kao potvrda autorovih nazora i čitateljskih navika, od iznimne važnosti. Riječ je o različitim marginalnim zapisima; neke su vrlo kratke, kao npr. *Nota.* i *Notandum.*, kojima autor upozorava na važnost teksta u produžetku, često su u pitanju sentence i mudre misli nepoznatih autora, najbrojniji su pak citati i parafraze bilo antičkih autora bilo Biblije. Od antičkih autora na marginama najviše nalazimo citate ili parafraze iz Vergilija (osam puta) i Ovidija (tri puta), a najzastupljenije su ipak parafraze i aluzije iz Biblije, kojih ima ukupno šesnaest (iz: Lk., Mt., Iv., Dj., Jr., Tim., Ps., Izr. i Otk.). Spomenute ćemo marginalne bilješke analizirati tipološki, nastojeći ih grupirati po vrstama, te kulturološki, imajući u vidu autorovu namjeru i sam odabir rubnih bilješki.

Ključne riječi: Zoranić, marginalije, latinski citati i parafraze, Vergilije, Biblija

ASTERONIMIJA U ZORANIĆEVIM PLANINAMA

U 18. poglavlju Zoranićevih *Planina* nalazi se narativni popis deset asteronima, najduže takvo nizanje u starijoj hrvatskoj književnosti. To su: Vlašići, Rimski put, Kumova slama, Svetoga Petra šćap, Volopasnica, Križ, Vela medvidica, Mali medvidić, Zmaj i Veliki bivolj. Naizgled nevelika galerija ustvari je vrijedna semantička škrinjica kakva, zajedno s ostatkom naracije, cilja u dva smjera. Jedan proizlazi iz učenog latiniteta

dok se drugi oslanja na vernakularnu Arkadiju. Prvi može nešto reći o klasičnim uzorima, a drugi osvjetliti škiljavo osvjetljene pučke asteronime o kojima danas ne znamo mnogo. Njihov raspored i varijeteti pomoći će nam utvrditi njihova nijansirana značenja i unaprijediti razumijevanje ovog specifičnog taksonomijskog korpusa.

Ključne riječi: asteronimi, etnotaksonomija, onomastika, transhumanca, etnografija

.....

Alan Čaplar

⋮ Hrvatski planinar, Zagreb

ZORANIĆ I PLANINARSTVO

Zoranićeve *Planine* (1536) smatraju se najstarijom planinarskom knjigom na svijetu jer su napisane 19 godina prije knjige Konrada Gesnera u švicarskoj planini Pilatus (1555), koja se često navodi kao prvo djelo svjetske planinarske književnosti. U radu se obrađuju planinarska obilježja Zoranićeva djela, počevši od naslova koji svjedoči da su planine Zoranića nadahnule za putovanje i pjesničko kazivanje. Planine su Zoraniću utočište za razmišljanje te u njih odlazi zbog tipičnih planinarskih motiva – osobnog mira, upoznavanja krajolika, ljudi i tradicije. Posebno mjesto Zoranić daje Velebitu i Dinari tumačeći postanak imena Velebit i navodeći slikovito da je Krka kći Dinare. U planinarskom vrednovanju *Planina* posebno je važna činjenica da Zoranićevo putovanje nije fiktivno, već je to vrlo jasan put preko Velebita i Dinare. Obilježavajući 120. obljetnicu časopisa *Hrvatski planinar*, Hrvatski planinarski savez organizirao je u travnju 2018. simboličan posjet jedinom sačuvanom primjerku *Planina* u Knjižnici HAZU-a u Zagrebu. Samostalnim istraživanjem dokumenata Kukuljevićeva Društva za povestnicu i starine planinari su otkrili dosad nepoznatu činjenicu: kako je i kada jedini originalni primjerak *Planina* iz Dalmacije stigao u Zagreb. Novo saznanje prvi je put objavljeno u *Hrvatskom planinaru*, a potkrijepljeno je originalnim izvješćem Mijata (Mihovila) Sabljara koji je, prikupljajući građu za Narodni muzeum, 1854. *Planine* otkupio za 20 krajcara.

Ključne riječi: Zoranić, planinarstvo, putovanje, najstarija planinarska knjiga, *Hrvatski planinar*

.....

PROSTOR U ZORANIĆEVIM *PLANINAMA* – OD STVARNE DO IMAGINATIVNE GEOGRAFIJE

Fiktivno putovanje Zoranićeva glavnog junaka u prvomu hrvatskom romanu *Planine* odvija se u prostoru koji predstavlja svojevrsan spoj stvarnih geografskih područja i lokaliteta i fiktivnog prostora. U tom smislu, ovo djelo oslikava imaginativnu geografiju svojega vremena, prožetu realnim i mitološkim elementima, te predstavlja važan izvor neformalnog geografskog znanja koji je moguće iskoristiti za razmatranje prostornih percepcija vremena u kojemu je djelo nastalo. U radu se analiziraju Zoranićeva percepcija stvarnih geografskih regija i krajobraza, kao i njihova mitološka nadgradnja, te se donose zaključci o imaginativnoj geografiji i prostornim percepcijama pojedinih hrvatskih regija i krajolika u povijesnim okolnostima nastanka djela. Također se razmatraju mogući utjecaji onovremenoga geografskog znanja na djelo.

Ključne riječi: hrvatske regije, krajolik, Dalmacija, prostorne percepcije, imaginativni prostor

.....

doc. dr. sc. Katarina Ivon, Sveučilište u Zadru, Odjel za izobrazbu učitelja
prof. dr. sc. Robert Bacalja i odgojitelja

NACIONALNO-IDENTIFIKACIJSKI POTENCIJALI PETRA ZORANIĆA U RASPRAVAMA TOME MATIĆA

U radu se analiziraju rasprave Tome Matića: „Hrvatska svijest u starih Zadrana“, koja je objavljena u zadarskom koledaru *Svačić* (1904), te „Petar Zoranić“, koja je objavljena 1909., a riječ je o prvom opsežnijem radu o Zoraniću nakon obilježavanja jubileja četiri stotine godina od njegova rođenja 1908. u Ninu. Analizirat će se narativna funkcija i simbolika zadarskoga pisca koji figurira kao svojevrsna metonimija

hrvatstva u tadašnjem Zadru te u skladu s tim i rekonstruirati kulturni imaginarij razdoblja s početka dvadesetoga stoljeća, kada su ovakve rasprave ukazivale na čvrsta identitetska polazišta hrvatske kulture i književnosti u Dalmaciji.

Ključne riječi: kulturni imaginarij, identitetska polazišta, Matić, hrvatska kultura, Zoranić, Baraković

.....

izv. prof. dr. sc. Teodora Vigato

⋮ Zadar

ZORANIĆEVE *PLANINE* NA ZADARSKIM ULICAMA

U ovom radu autorica uspoređuje *Planine* Petra Zoranića i adaptaciju za lutke Mojmira Mihatova te za šetnju gradskim ulicama Zadra Marina Carića. Carić je Zoranićevih petnaest kapitula rasporedio u dva dijela: *Put u planine* i *Perivoj od Slave*; prvi je dio podijelio na pet, a drugi na četiri slike. Svaka slika ove ambijentalne predstave događala se u drugom prostoru koji je publika obilazila u ophodu. Autorica otkriva posebnosti duže inscenacije, čiji se ophod kretao od crkve svetog Frane do Parka kraljice Jelene, i kraće izvedbe, koja se izvodila na Trgu pet bunara i u Parku kraljice Jelene. U predstavi su se spojili metaforičan roman *Planine* i lutka koja je sama po sebi metafora. Lutkarstvo obično počinje tamo gdje završava mogućnost glumačkog kazališta, a radnja Zoranićeva romana događa se na granici između sna i jave. U romanu se pojavljuje sedmoglava neman i mlin koji melje vrijeme, a sve spomenuto teško je predstaviti u živom kazalištu. S druge strane nehomogenost teksta i epska struktura *Planina* pogodni su za lutkarsko uprizorenje. Važna je i činjenica kako u tekstovima koji su pisani za lutke likovi obično kreću na put jer lutka ne trpi jedinstvo mjesta i vremena, a čitav roman *Planine* odvija se za vrijeme sedmodnevnog putovanja.

Ključne riječi: Petar Zoranić, Marin Carić, Mojmir Mihatov, Kazalište lutaka Zadar

.....

ONOMASTIČKI POGLED S VELEBITSKOG VRHA PETRA ZORANIĆA

U radu se na temelju istraživanja referentne literature, arhivske građe i dostupnih vrela opisuje odraz osobnog imena pisca prvoga hrvatskog romana u hrvatskoj toponimiji i krematonimiji. Posebna se pozornost posvećuje povijesnim okolnostima, motivaciji, načelima imenovanja i utjecajima na oblikovanje suvremene velebitske oronimije čiji primjeri često upućuju na problem standardizacije geografskih imena, izostanak zakonskih rješenja kojima bi se precizno odredio postupak imenovanja geografskih objekata i potrebu osnutka stručnog tijela na državnoj razini koje bi odlučivalo o službenim likovima hrvatskih toponima koji se bilježe u zemljovidima. Poglavlje iz hodonomije i krematonimije propituje poglavito šire područje zadarskoga kruga gdje je odraz piščeva osobnog imena očito i najfrekventniji.

Gljučne riječi: toponimija, oronimija, hodonomija, krematonimija, Velebit

.....

doc. dr. sc. Zoran Šikić

: Sveučilište u Zadru, Odjel za ekologiju, agronomiju i
: akvakulturu

PAKLENICA KAO ZORANIĆEVA RECEPCIJA

Planine je Zoranić napisao 1536., a u njima opisuje putovanje sjevernom Dalmacijom na koje je krenuo zbog nesretne ljubavi. Na putu susreće pastire koji mu pričaju o postanku zavičaja koji ga okružuje, tako i o postanku Velebita. Autor nam pripovijeda kako je susreo vilu Milost uz čiju je pomoć prebačen do Podgorja, odnosno podno Velebita. Tako je stigao i do velikih vrata iza kojih se nalazio pakao, ili možda Paklenica, danas područje nacionalnog parka, koja je najjači izražaj planine Velebit. Parkom je proglašena 1949., a u istoj toj 1949. kanjon ili klanac Velike Paklenice zaposjela je bivša JNA i počela graditi podzemno protuatomsko sklonište u najčvršćoj velebitskoj stijeni za „državni vrh“. U 1953. JNA je objekt napustila nedovršen. Za 50. obljetnicu Parka 1999. predstavljen je idejni projekt pretvaranja

toga prostora u moderan prezentacijski centar s ciljem interpretacije prirodne i kulturne baštine planine, nakon čega su radovi i započeli odvijajući se u više faza. Cilj je ovoga rada povezati Zoranića i njegov roman *Planine* sa specifičnim prostorom Podzemnog grada Paklenice i odgovoriti na pitanje može li taj prostor biti mjesto Zoranićeve recepcije.

Ključne riječi: *Planine*, Velebit, nacionalni park, podzemni grad, prezentacijski centar

.....

doc. dr. sc. Josip Miletić

⋮ Sveučilište u Zadru, Odjel za kroatistiku

METODIČKI PRISTUP ZORANIĆEVU ROMANU PLANINE U SKLOPU PROJEKTNE NASTAVE

U radu se izlaže metodički pristup romanu Petra Zoranića *Planine* u sklopu projektne nastave kao jednoga od najmodernijih metodičkih sustava. Korelacijsko-integracijski način zavičajne projektne nastave uspostavljen je projektним itinerarijem, koji se sastoji od postaja na kojima se pristupa pojedinim segmentima romana *Planine*, dovodeći u vezu nastavu Hrvatskoga jezika s gradivom drugih nastavnih predmeta.

Ključne riječi: Petar Zoranić, *Planine*, metodički pristup, projektna nastava, povijest, zemljopis

.....

VELEBIT KAO PROSTOR KNJIŽEVNE TOPOFILIJE

Uzimajući u obzir specifičnosti pojedinih kulturoloških krugova vezanih uz cjelokupan hrvatski prostor, moguće je govoriti o pojmu zavičajne, regionalne književnosti, o različitoj književnoj topografiji, o mogućnostima definiranja modela autonomnih književnih struktura, pa tako i o pojmu ličke književnosti, oblikovane specifičnim geografskim i kulturološkim prostorom. U radu se donosi pregled djela iz hrvatske dječje književnosti određene pojmom ličke zavičajnosti realizirane u svim književnim vrstama. Lički se književni prostor, posebice prostor Velebita, doživljava kao prostor traganja, povratka, mjesto njegovanja zavičajnog jezika, kao spona s mitskim izvoristima i utočištem kojemu književnici pribjegavaju, baštineći u njima dio svoje povijesti, kulture i identiteta. Uočljiva je činjenica književnog tretiranja Like i Velebita kao prostora bajkovitog događanja, mjesta ozdravljenja, očuvanja tradicijskih vrijednosti i običaja. Polazeći od „identiteta mjesta“ (Brešić 2004), Velebit je bio i ostao ključna točka ličke književnosti, polazište, ishod, početak i kraj mnogih književnih putovanja, odlazaka i povratka, ali nadasve prostor spoznaja identiteta književnog subjekta. Tematizirajući lički zavičaj u širokom rasponu motivskog svijeta, od prirode, zvukovnosti, vizualizacije ruralno-urbanog mikrotoposa, preko uronjenosti u tradiciju, prožimanja konkretnih prostornih lokacija s nizom simboličkih semantičkih konotacija, velebitski prostor razotkriva topofilijski kozmos zavičajnog subjekta, iskonski vezanog uz korijene i pripadnost kraju, upisujući se u poetički svijet jednog segmenta hrvatske dječje književnosti.

Ključne riječi: hrvatska dječja književnost, Velebit, Lika, zavičajna književnost, književni subjekt

.....

DJELA ANDRIJE MEDULIĆA U HRVATSKIM ZBIRKAMA (s osvrtom na grafiku)

Obitelj Andrije Medulića rodom je iz gradića Meldola u okolici grada Forli, te su nosili prezime del Medula, Meldolla ili neku varijantu tog oblika, a preselili su se u Dalmaciju gdje su neki članovi obitelji bili u vojnoj službi Mletačke Republike. Oblik prezimena Medulić u umjetničku historiografiju uvodi Ivan Kukuljević Sakcinski. Posve je sigurno da je Andrija Medulić rođen u Zadru, što potvrđuje i njegova oporuka. Slikajući u Mlecima, nazivao se pseudonimom *Schiavone*. Slikareva teta Elizabeta (Jela), dakle očeva sestra, bila je majka pjesnika Petra Zoranića. Iako su Medulićeva djela zastupljena u brojnim svjetskim galerijama, u Hrvatskoj ih nema puno; spomenimo da se Medulićeva *Legenda o Tobiji* čuva u Strossmayerovoj galeriji u Zagrebu, *Narcis* i *Orfej* u Galeriji umjetnina Split, te posljednje djelo koje je stiglo u Hrvatsku godine 2017., na trajnu posudbu u zagrebački Muzej za umjetnost i obrt, *Bogorodica s djetetom*. U hrvatskim su zbirkama međutim nešto brojniji Medulićevi grafički listovi i nalaze se u trima zbirkama; u Grafičkoj zbirci Nacionalne i sveučilišne knjižnice u Zagrebu, serija bakropisa *Krist i apostoli* (15 graf. listova), u Muzeju i zbirci Baltazara Bogišića u Cavtatu, tri grafike (*Bogorodica okružena svecima*, *Dva fauna iznenađuju Veneru s pratiljama pri kupanju*, *Sveta obitelj sa svecima u sjenici od vinove loze* i četvrta *Minerva i muze na Parnasu*, s dvije inačice; *Žena što pruža desnu ruku prema žrtveniku*, *Mladić koji savija granu/Akt*), a u Kabinetu grafike Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti čuva se bakropis *Bogorodica okružena svecima*, isti kao onaj spomenut u Bogišićevoj zbirci u Cavtatu.

Ključne riječi: Andrija Medulić, obitelj Zoranić, grafika, grafičke zbirke

.....

HRVATSKO PJEVAČKO GLAZBENO DRUŠTVO ZORANIĆ – 110 GODINA ORGANIZIRANOG ZBORSKOG PJEVANJA U ZADRU

Kada se 1908. godine pjevačka sekcija društva Hrvatski sokol odvajala u samostalno društvo, pripremala se proslava velikog jubileja hrvatske književnosti – 400. obljetnica rođenja Petra Zoranića. Tom je prigodom osnovano društvo koje je nazvano Hrvatsko pjevačko glazbeno društvo Zoranić (skraćeno HPGD Zoranić). Organizirano zbarsko amatersko pjevanje u Zadru započinje i prije 1908. godine i to kroz rad spomenute pjevačke sekcije društva Hrvatski sokol, koje je svoj rad započelo još 1885. godine. HPGD Zoranić tijekom svoje povijesti djelovalo je u mnogim sekcijama, a u ovom ćemo se radu koncentrirati na rad pjevačkog zbora. U kontekstu promoviranja imena Petra Zoranića kronološki ćemo prikazati nastupe Zoranićeva zbora, posebno izvan Zadra i u inozemstvu. Istaknut ćemo najznačajnija postignuća i nagrade, objasniti važnost rada pojedinih dirigenata, kao i počasnih članova društva. Zaključit ćemo kako je pjevačko društvo, noseći ime Petra Zoranića, postalo sinonim za zadarsku glazbenu i kulturnu scenu tijekom više od sto godina djelovanja.

Ključne riječi: glazbeni amaterizam, Petar Zoranić, zbarsko pjevanje

.....

TRAGEDIJA BRODA PETAR ZORANIĆ – SIMBOLIKA ODNOSA PREMA ZAVIČAJU

Koncem rujna 1960. brod Petar Zoranić uvršten je kao izuzetno vrijedna novogradnja u pomorsku flotu onodobne tvrtke Jugoslavenska tankerska plovidba iz Zadra, danas Tankerska plovidba. Takav je u spomenutom razdoblju predstavljao najsuvremeniji i najsigurniji plovni objekt koji je pomorcima jamčio potpunu kvalitetu plovidbe.

To jamstvo i ponos tvrtke kojoj je pripadao trajali su iznimno kratko, do prosinca 1960., u Bosporskom tjesnacu kada ga je zadesila sudbina teške havarije, odnosno stradanje u golemoj eksploziji u kojoj su živote izgubile i desetine pomoraca koji su se u to vrijeme na njemu nalazili. Brod Petar Zoranić bio je sukladno svojem imenu od posebnoga značaja. Upravo nasljeđe imena poznatog hrvatskog književnika namijenilo mu je čvrstoću i postojanost, i to napose izražajno u odnosu prema zavičajnom kraju. I kao što je književnik u svojem romanu *Planine* lucidno upozoravao na potrebu očuvanja mora i kopna, kao i njihova spoja, brod je u svojim okvirima imao, zapravo nosio, za to vrijeme ulogu suvremenog zaštitnika tih vrijednosti. Sasvim je sigurno, rijetki su oni koji su pored ovoga iznimno vrijednog pomorskog zdanja mogli u to vrijeme nositi ime znamenitoga hrvatskog književnika.

Ključne riječi: tragedija, brod Petar Zoranić, zavičaj

.....

**dr. sc. Marija Dejanović,
Anđela Zorić, Ana Glavan**

Turistička zajednica Grada Nina

TURIZAM POTAKNUT LITERATUROM PETRA ZORANIĆA NINJANINA

Kulturna baština valorizira se kroz turizam, a roman *Planine* predstavlja neiscrpan izvor za implementaciju u turističke aktivnosti. Istraživanje dokazuje da se roman *Planine* kao važan dokument o kulturnom i prirodnom krajobrazu može smatrati prvim turističkim vodičem unutar prostora negdašnje srednjovjekovne Hrvatske, a što je u suvremeno doba okvir Zadarske i Šibensko-kninske županije. Cilj je ovog rada istražiti i potvrditi u kojoj su mjeri lik i djelo pjesnika Zoranića valorizirani te koliki je odjek prvi hrvatski roman imao u turizmu dvaju gradova, Nina i Zadra, koji su baštinili kulturnu ostavštinu jednog od najznačajnijih književnika zadarske regije. Autorice raspravljaju o književnom radu Petra Zoranića, poznatim povijesnim podacima o njegovu životu te utjecaju djela *Planine* na oblikovanje novih doživljaja modernog turizma, poput oblikovanih kulturno-turističkih itinerera, festivala i drugih turističkih doživljaja. Gotovo da nema radova o uključenosti literature Petra Zoranića Ninjanina u turističke aktivnosti, stoga će ovaj rad popuniti neke praznine i rasvijetliti kako pomoću književnog djela dizajnirati turistički proizvod.

Ključne riječi: *Planine*, kulturni turizam, turistički doživljaj, Nin, Zadar

Sponzori:

Turisthotel d. d. Zadar,
OTP Banka Hrvatska,
Liburnija d. o. o. Zadar,
Kraljevski vinogradi,
ABC Grafika Zadar,
Prirodoslovno-grafička škola Zadar